

3.3.74 תחקיר סיכום המלחמה - מרמת מ"מ ומעלה - שדה תימן

פרק א' - גיוס והתארגנות

המח"ט אל"מ חיים ארז

גיוס החטיבה

החטיבה קיבלה פקודת כוננות ביום ששי בבוקר 5.10.73. לפני כן היה תהליך של שבועיים שהתחיל להסתמן אצל המצרים וגם אצל הסורים, תגבור כוחות כוננות. פרשו את זה בשני דברים: אצל המצרים פרשו את השינויים שחלו באויב באזור התעלה בתרגיל גדול שיש להם. ואצל הסורים פרשו את הענין ככוננות בגלל הפלת 13 המיגים שהיתה בדיוק זמן קצר לפני המלחמה.

על כל פנים מה שצה"ל עשה - הכניס את היחידות הסדירות שלו לכוננות, תגבר את הגבול המצרי והסורי עם כל היחידות הסדירות שהיו לו בעיקר בשריון, וניתנה איזושהיא אתראה לכוננות ביתר יחידות המילואים. ביום ששי ניתנה פקודה לאוגדה שתיכנס לכוננות ותהיה מוכנה לגייס את אנשיה. ביום ששי אחרי הצהריים נתתי הוראה להודיע לכל קציני החטיבה בטלפונים ולצוות הגיוס הראשוני הביתה, זה היה ערב יום כיפור, שלא יזוזו לשום מקום. אז באותו מקרה אמר לי הסמח"ט תשמע אתה מסתבך ואחר כך יבואו ויתלוננו אצל קצין הקבילות שלא נתנו להם לנסוע ביום כיפור לטיול. ביום כיפור ב-0930 קיבלנו פקודה לגייס את האנשים והתחלנו לגלגל את הגיוס. מרכז הגיוס שלנו היה בחסה. הוא היה מיועד לדלג לתל אביב לבית המוסיקה. נעשו מספר פעולות במקביל. בטלפונים הודיעו לכל צוות הגיוס הראשוני להגיע לנקודת המפגש למקום שבו יפגשו עם מפקד מרכז הגיוס והצוות שלו, ובמקביל התחילו להעמיס את כל החומר וזזו לכיוון מקום המפגש, לבית המוסיקה שליד יד אליהו. משם התחילו הבעיות. הגיעו לשם אז לא היה מפתח ולא היה מי שיפתח. התחילו לעבוד בחוץ. על כל פנים בסה"כ הנושא הזה התנהל בצורה טובה ויעילה, ודי מהר התחילו לנסוע המפיעים בכדי לאסוף אנשים.

התקלות שהיו בשלב הזה היו בעיקר תקלות של רכב. לא הגיע רכב. גם בשלב הראשון להפצה וגם בשלב השני כאשר כבר אנשים חיכו בנקודות המפגש ולא היו אוטובוסים להביא אותם הנה.

....החטיבה היא חטיבה חדשה כאשר חלק גדול, בערך כשליש מאנשיה, נתקבלו לחטיבה בתחום של 5-6 חודשים לפני המלחמה, ורק אז הם נכנסו לרשתות. כחודשיים לפני המלחמה ביצענו תרגיל גיוס עד נקודות מפגש. כחודש וחצי לפני המלחמה עברנו מחסה לשדה תימן, כך שרוב אנשי החטיבה לא ביקרו פה אף פעם, לא הכירו את המחנה, לא הכירו את המחסנים....

התחום השני מבחינת החטיבה זה תחום הימ"ח. בנושא זה מצב החטיבה היה גרוע ביותר. לנו היו לפני המלחמה [טנקי] A1 [M48]. לקראת המלחמה או לפני התחלנו להכניס את ה-A1 להסבה והתחלנו לקבל A3ים. בשלב ראשון התכנון היה שכל הטנקים שעוברים הסבה חוזרים אלינו. לאחר שעברנו לפיקוד דרום התכנית הזאת שונתה וחלק גדול מהטנקים הועברו ליחידות הסדירות בסיני.

אנחנו היינו מיועדים לקבל טנקים מיחידות אחרות. לפני המלחמה המצב שהיה הוא כזה : לנו בחטיבה היו 22 טנקים. היינו צריכים למשוך מביה"ס לשריון 48 טנקים כאשר חלקם בג'וליס חלקם בשבטה, 15 טנקים ב[סדנא גייסית] 650, 10 טנקים בה"ד 20 ו-8 ממש"א. זה כמובן כאשר זה היה על הנייר בלבד ואף אחד לא חשב שתהיה מלחמה, היה סביר, אבל זה המצב שבו תפסה אותנו המלחמה. מקורות לקבלת טנקים היו 103. סה"כ קיבלנו 80 טנקים. כמובן שטנקים לא היו מוכנים וכשירים והיו בעיות. בתחום הזה כמובן ברגע שהתחילו להגיע אנשים עשינו תכנית איך לקלוט את הטנקים האלה, ואז סיכמנו שגדוד 1 של גיורא יקבל את הטנקים מביה"ס לשריון ובג'וליס. גדוד 2 של עמי יקבל 22 טנקים שבחטיבה ויקבל תוספת מבה"ד 20 וממש"א. גדוד 3 של שמעון יקבל את הטנקים בשבטה ותוספת מבה"ד 20. לאחר מכן פירוט של הצטברות הכח ניתן לקצין החימוש להסביר.

מבחינת רכב אחר היה לנו מעט מאד רכב כולל זחל"מים. לא היה לפי תקן רכב אחר, נ.נ היה מעט מאד. היה לנו מחסור גדול מאד בנשק, משקפות וכל הדברים האלה הרגשנו יותר במלחמה. אבל למעשה הימ"ח היה חצי ריק. היו קשיים גדולים מאד בקבלת הטנקים מביה"ס לשריון. מסתבר שהטנקים לא היו מוכנים. חסרו משקפות, חסרו מקלעים, לא היו כנות, לא היו מכשירי קשר. חלק מהטנקים לא היו תקינים. בשבטה כנ"ל. במש"א חלק מהטנקים שהיינו צריכים לקבל לא היו מוכנים, בג'וליס ובבה"ד 20. [כנ"ל]. בקיצור הסתבר - הרבה מאד דברים שסוכמו לא היו מוכנים.

קצין אפסנאות חטיבתי סרן דוד טל

...כחודש לפני המלחמה הגשנו לאוגדה דרישת אמצעים. היה לנו חוסר באמצעים, ואם אנחנו נדבר על זחל"מים חסרו לנו 45 זחל"מים בחטיבה. נ.נ היו רק שבעה. ג'יפי סיור היה 1 במקום 14. [חסרון] גרורי מטבח ומים, אקדחים, מקלעונים. מקלעי 03 במקום 200 היו לנו רק 69. מקלעי 05 לא היו לנו. משקפות רק 16. [זרקאורי] קסנונים לא היו. סה"כ מה שהיה בחטיבה זה ציוד [אישי] והפריט היחיד שהיה לנו בנשק היו עוזים. ...ביום שבת בבוקר בשעה 0930 קיבלנו פקודת גיוס, פתחנו את המחסנים...התחלנו להכין את המחסנים לקראת מסירתם לסגל המילואים וראינו שזה לא הולך. חלוץ של סגל המילואים לא הגיע בזמן. קיבלנו הוראה מהמח"ט לנפק ציוד ללא חתימה ישירות מהסדיר לאיש מילואים. וכאן היתה בעייה גדולה בנשק. מבחינת כמות העוזים בחטיבה היתה בדיוק הכמות שמגיעה לנו, אבל כל חייל שהגיע בא לנשקיה וקיבל עוזי. לטנקיסטים האחרונים שהגיעו לא היה להם נשק בכלל, כשהגיעו לכאן קרוב ל-2,000 איש ונשק היה רק ל-1,500-1,600 איש....היו הרבה חוסרים. זה גרם לשיבושים שאנחנו ראינו בתחילת המלחמה - אנשים שצעקו במכשירי הקשר שאין להם נשק ואין להם תחמושת... היתה הצטיידות מאד חפזה והחברה לקחו מה שבא ליד... רוב הזיוד שלנו [היה] של A1...נשאר פה במחנה...כל הדרגים שהיו בגדודים נפגשו איתנו בטסה ואז ראינו כמה חוסר יש במזון ובדלק ובתחמושת ורק שם התחלנו להתארגן.

קצין חימוש חטיבתי רס"ן אריה פרסי

....בבית הספר לשריון היו 22 טנקים, מתוכם 2 בטיפול דרג ג'...בסדנא גייסית 15 טנקים שהיו בסבב טיפולים, טנקים מסיני בסבב טיפולים. בבה"ד 20 10 טנקים - אותם הטנקים שלומדים עליהם מכונאות, מפורקים, כאשר התשובה היתה לקצין האפסנאות ביום ששי : טנקים כשירים אפשר לבוא לקחת. במש"א במחזור הליין היו 8 טנקים, מהם 6 גמורים, 2 אמרו שיסגרו אותם....כאשר קיבלנו את הפקודה לגיוס, וכפי שהמח"ט חילק איזה גדוד מקבל מה, הגיע גיורא לבית הספר לשריון, ואז מתוך 22 טנקים שהיו שם הוא גילה 7 טנקים עם בעיות כשירות ועוד 5 עם בעיות במערכת הירי. בשבטה היו 22 טנקים, כאשר ב-2 היו בעיות דרג ג'. בג'וליס בסדנא גייסית היו 10 טנקים מוכנים, והשאר כעבור 24-36 שעות. [בבה"ד 20 הטנקים היו מפורקים]. 22 טנקים שהיו פה בשדה תימן היו מוכנים....

קצין הקשר החטיבתי רס"ן יצחק קאול

הבעיות העיקריות שהיו מבחינת ציוד קשר : הטנקים שקיבלנו בשלושת המקומות האחרים, השונים משדה תימן, היו חסרים בהם מק"טים, כובעים ופתילים רבים כדי להשלים את הטנקים. הדבר גרם לעיכוב בירידת הטנקים למלחמה....היה חוסר רציני במק"טים 44, והיו מ"פים שירדו למלחמה בלי מק"ט 44....לא היו ערכות טכנאים. רכב קשר (רק"ש 500) היה רק למפקדת החטיבה....

מח"ט

למרות כל הבעיות שהיו...סה"כ החטיבה עשתה את ההתארגנות שלה די מהר. הגדוד הראשון של עמי שהתארגן במחנה בשדה תימן ויצא מפה, זה בק+19, זאת אומרת 19 שעות אחרי שקיבלנו את הפקודה לגיוס, הוא התחיל בתנועה לכיוון סיני, וכמובן זה בקצב הרבה יותר מהיר ממה שנדרש בפקודות. גם יתר הגדודים עשו את העבודה די מהר. מבקש מהגדודים לפרט בקצרה מה היו נהלי ההצטיידות שלהם, ולוח הזמנים שלהם עד התחלת תזוזה מן המחנה.

מג"ד 264 רס"ן גיורא לב

היינו צריכים לקבל 22 טנקים מביה"ס לשריון, ממדור תותחנות ומדור נט"ר, ועוד 17 טנקים בסדנא גייסית 650 בג'וליס. במוצאי יום כיפור קיבלתי הודעה שאת הטנקים מסדנא גייסית לא מקבל. מצב 22 הטנקים בבסל"ש היה חמור מאד. בערך 6-7 לא כשירים בכלל. היתה לי איזה שם חוליה של פיקוד דרום שבחנה אותם והם טענו שמתוך ה-22 יש רק 2 כשירים. היה איתי יורם קצין החימוש שלי. הוא לקח כלים והתחיל לסגור זרועות. כל מה שראינו כן כשיר לא כשיר פחות או יותר סגרנו על המקום. בערך בחצות היו לי כבר בבסל"ש 6-7 צוותים. הבעייה היתה שאנשים נסעו לשדה

תימן בעוד הטנקים היו בג'וליס. היינו צריכים להפנות אותם לכאן באוטובוסים ולקחת אותם לג'וליס. עשיתי עוד דבר נסעתי לחסה וביקשתי שם מהש"ג להודיע לכל מי שבא שירוך ישר לג'וליס כי היה לי חשש שכמה מהאנשים לא יודעים שהמחנה עבר. הגיעו איזה 10-15 חיילים בטעות לחסה ומשם רצו ישר לג'וליס. הבעייה העיקרית בביסל"ש היתה זיווד. רצו בהתחלה שנחתום על כל פריט זיווד, ביקשו שם גם תעודת ספק וכל מיני דברים כאלה. אז בהתחלה עוד הייתי שקט, אחר כך התחלנו פשוט לפתוח את המחסנים בכח ולהוציא ציוד. מקלעים לא רצו לתת לנו מכל מיני סיבות פנימיות של ביסל"ש ונדמה לי שסה"כ היו בגדוד 4 מקלעים. גם אלה שהיו להם מקלעים ברור שהם גנבו אותם. בעייה חמורה ביותר היתה ציוד קשר. קיבלנו ציוד קשר שפרקנו משולחנות הלימודים בביסל"ש ולא היו כובעים, אז טוב שהייתי פעם בביסל"ש וזכרתי שבארונות הצוערים יש. פתחנו 40 ארונות ומצאנו שם כובעי קשר ולקחנו אותם. דבר נוסף זה נושא תחמושת. בונקר תחמושת מרכזי של כל הסביבה שם זה בחסה. הבונקר נמצא שם בבנין שרק רכב אחד יכול לגשת לקחת ואם רוצים להוציא תחמושת מחסה לג'וליס זה עסק של שבועיים. למזלי שם התחילו לחמש את חטיבה 164 על המגרשים של ביסל"ש. היו שם טירונים שסחבו תחמושת מחסה לחטיבה 164 שהתארגנה בג'וליס וכשהביאו את התחמושת לצנטוריונים לקחנו מהם והעברנו אלינו. לא היתה שום ברירה אחרת, אחרת לא היינו מגיעים עוד הרבה זמן. מ-22 טנקים בנינו 3 פלוגות של 7 וטנק מג"ד. היתה בעייה של תדלוק. הטנקים בביסל"ש היו ריקים ושלחו לי מהחטיבה 2 מיכליות. שתיהן היו לא תקינות ואי אפשר היה לתדלק מהן. קבעתי בטלפון עם הסמח"ט שאני אסע עם מה שיש. כאן בשער של שדה תימן קיבלתי עוד מיכליות וגם שתיהן לא היו תקינות. לא היה אוכל בכלל והאנשים היו רעבים. בביסל"ש סירבו לתת לנו מנות קרב, ומי שהצליח לסחוב חמישייה אז היה. הבטיחו לנו ארוחה חמה ביום א' בבוקר. נדמה לי שהפעם הראשונה בכלל שקיבלנו אוכל היה ביום שלישי או ביום שני.

כאן בשדה תימן אני למעשה לא ידעתי בדיוק מה קורה. נשאר סמג"ד, מ"פ מפקדה ופלוגת החרמ"ש. קבעתי איתם בטלפון להיפגש בבוקר כאן ליד השער. קיבלנו בסה"כ לגדוד 9 זחל"מים : 5 לפלוגת החרמ"ש, זחל מרגמה, זחל חבלה, זחל מג"ד זחל טכני. וקיבלנו 7 זילים וזהו. זה למעשה היתה פלוגת מפקדה ופלוגת החרמ"ש.

מג"ד 599 סא"ל עמי מורג

...היו לנו 19 טנקים ועוד 3 טנקים של מפקדת החטיבה. מצאנו את ארגזי הזיווד מונחים לפני הטנקים. כל טנק עם ארגזי זיווד של הצוות שלו. ההגעה של הקצינים והחיילים בעיקר של הטנקיסטים היתה בהתחלה קלושה מאד. הזרם הרציני הגיע רק בשעות הלילה הראשונות והקצינים הראשונים שהגיעו התחילו להכניס את הזיוודים וזיוודו את כל הטנקים... לא היו כנות למקלעי מפקד, לא היו משקפות ואמצעי ראיית לילה. היו חסרים אפיסקופים. גם לא היה מזון, מנות קרב חירום. מבחינת כשירות כל הטנקים היו כשירים.

סמג"ד 599 רס"ן יהודה טל

כשאני הגעתי הנה אז היו פה כבר מספר קצינים. היה מיקי שחר מ"פ ז', היה הדוקטור, היה קצין הקשר ונדמה לי גם ירון סמ"פ ו'. הקצינים עם מספר חיילים סדירים שאפילו בחלקם לא היו טנקיסטים זיודו את הטנקים. עיקר הכח התחיל להגיע בערך משעה 2100-2030 כאשר נתנו אז עדיפות לטנקיסטים, לאנשי צוותים, שאותם רשמנו מיד ושלחנו אותם להצטיידות... מבחינת הטנקים הנוספים שהיינו צריכים לקבל ממש"א שלחנו את סמ"פ ח'... ולקראת בוקר של יום ראשון הוא הגיע עם 6 טנקים. 6 הטנקים האלה הגיעו עירומים ונאמר לנו שהזיוד צריך להגיע ממקום אחר. הזיוד הזה היה חלקי ביותר. אנחנו לפלוגה הזאת באיזור טסה היינו צריכים להשלים אפיסקופים ע"ז שהיינו צריכים להוציא מטנקים אחרים. הם הגיעו בלי אפיסקופים, בלי מקלעים, בלי כנות, ועוד חוסרי זיוד נוספים. ההתארגנות של פלוגת החרמ"ש נעשתה בצורה מאד פרטיזנית. הזחל"מים היו זרוקים מחוץ לסככות, 50% מהם היה צריך לדחוף אותם בכדי שהם יגיעו. מי שהיה תפס זחל נסע איתו לאפסנאות להעמיס ציוד 10 אנשים + זיוד שהיה וחינו לאנשים. בנושא הרכב: קיבלנו כ-18 זילים וכשמ"פ מפקדה הגיע הוא התחיל לארגן את הנושא של הרכבים והדרגים. אוכל לא היה פה ובפעם הראשונה שחיילים קיבלו אוכל זה היה ביום שני בצהריים.

תקציר דברי מג"ד 257 סא"ל שמעון בן שושן

מבחינת חלוקת הטנקים היינו צריכים לקבל 25 טנקים של קמ"ט בשבטה ועוד 10 מבה"ד 20. 3 מהטנקים בשבטה לא היו כשירים. שלחתי את עודד מ"פ מ' לבה"ד 20 והוא יצר קשר עם מ"מ שלו שהיה בדרך והיפנה אותו לבה"ד 20. לאחר שהתברר מצב הטנקים בבה"ד 20 חשבנו שהטנקים האלה לא ישתתפו במלחמה ואין טעם לחכות. קיבלנו הוראה למשוך 10 טנקים מ-650 ואז אמרתי לעודד לנסוע ל-650 לקבל את הטנקים. הטנקים בשבטה היו אמורים להיות מזוודים ומוכנים לכוננות, כולל נשק וקשר ומוכנים לכוננות פרט לתחמושת, ובשבטה היו אמורים להיות עירומי תחמושת מוכנים לחמש את הטנקים בצורה הכי מהירה. מ"פ כ' ול" קיבלו משימה לרדת לשבטה עם אנשי הצוות שהגיעו ועם 20 טירונים שקיבלנו מהחטיבה, לקבל את הטנקים ולחמש אותם. הטנקים מ-650 הגיעו על מובילים לשדה תימן ולמובילים היתה הוראה לזרוק את הטנקים בשדה תימן אבל בגלל התעקשות של המ"פ הם הביאו אותם לשבטה לשמחתי. התחמושת בשבטה לא היתה מאורגנת כמו שצריך, ורוב התחמושת היתה תחמושת אימונים - עדיפות שימוש. גם לא היתה תחמושת מספקת ושלחו לנו תחמושת נוספת משדה תימן. על הטנקים היו כסאות גן מרותכים ובגלל שכבר התחלנו לחמש את הטנקים ולא ניתן היה לרתך היינו צריכים לעקור את הכסאות בכח. היו לנו 2 מיכליות דלק - אחת יכלה לנסוע ולא יכלה לתדלק והשנייה להפך. גררנו אחת עם השנייה ותדלקנו אבל הדלק לא הספיק. החטיבה שלחה לנו עוד מיכליות וגם הן נתקעו

וגררנו אותן כדי להשלים את התדלוק. כך יצאנו עם 21 טנקים, עם זיווד חסר כאשר במיוחד חסרו אפסיקופים לנהגים ולמפקדים ומקלעים, מדידים, חוליות רזרביות, וללא מנות קרב, שלא הגיעו. פלוגה מ' נשארה להמתין לזיווד ולצל"ם.

קמ"ן החטיבה רס"ן אורי זכאי

אני הוצבתי לחטיבה ביום כיפור בשעה 10:00 בבוקר. פרט לסמח"ט לא הכרתי פה אף אחד. התחלנו להתארגן. דבר ראשון שעשינו היה לקבל מפות ממחסן המפות האוגדתי. מבחינת מפות זה זרם בסדר, מבחינת פוטוסטטים זה היה תוהו ובוהו אחד גדול מכיוון שכולם היו במחסן אחד כשאינן מנות חטיבתיות. מה שכן הספקנו לעשות זה לחלק מנות גדודיות וחלק מהמפות גם להדביק. הכנו מפות לאורך כל גזרת התעלה אבל רק מה שצמוד לתעלה. עד איפה מגיעים לא ידענו, לכן למי שהיו מפות הן התחילו מהאיזור של קצת מזרחה ל"חגית", למעשה רק הגיליון של גזרת התעלה.

מח"ט

השלב של ההתארגנות, גם השלישותי וגם האפסנאי היה גרוע. היתה פה התרוצצות עצומה, ואני חושב שזה בכלל היה נס שהחטיבה הצליחה להגיע למגע עם האויב ועוד בין היחידות הראשונות. כדאי שתדעו שאחוז הגיוס הכי גבוה היה באוגדה 143, כולל בחטיבה שלנו, למרות כל הקשיים שהיו.